

Fremsat den 20. oktober 2020 af Karina Lorentzen Dehnhardt (SF), Anne Valentina Berthelsen (SF) og Jacob Mark (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om etablering af en whistleblowerordning for ansatte i forsvarets og politiets efterretningstjenester og bedre tilsyn med efterretningstjenesterne

Folketinget pålægger regeringen i indeværende folketingsår at etablere en whistleblowerordning for ansatte i forsvarets og politiets efterretningstjenester, således at de ansatte får mulighed for at rette anonym henvendelse enten til det uafhængige Tilsynet med Efterretningstjenesterne eller til Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne, der bemyndiges til at iværksætte en undersøgelse af sagen.

Derudover pålægges regeringen at sikre, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne's beføjelser udvides til at kontrollere alle dele af de danske efterretningstjenesters arbejde.

Bemærkninger til forslaget

Dette beslutningsforslag er en lettere revideret genfremstilling af beslutningsforslag nr. B 104 om etablering af en whistleblowerordning for ansatte i forsvarets og politiets efterretningstjenester og bedre tilsyn med efterretningstjenesterne, folketingsåret 2019-2020, 1. samling. Der henvises til www.folketingstidende.dk, Folketingstidende 2019-20, 1. samling, tillæg A, B 104 som fremsat.

De seneste år har verden set en række eksempler på whistleblowerere, der er stået frem og har offentliggjort ulovligheder begået af nationale efterretningstjenester. Mest kendt er Edward Snowden, der afslørede den amerikanske sikkerhedstjeneste NSA's overvågning verden over. Herhjemme afslørede den tidligere efterretningsofficer Anders Kærgaard i 2012 videooptagelser, der viste danske soldater se til, mens irakiske styrker foretog en brutal anholdelse under »Operation Green Desert« i 2004. Berlingske har i januar 2020 omtalt sagen om den påståede agent Ahmed Samsam. Her ser det ud til, at ansatte hos de danske efterretningstjenester mener, at de danske myndigheder tilsyneladende har ladet den pågældende i stikken, som derfor er gået i pressen med sagen (»Dansk efterretningsagent fejlagtigt dømt som Islamisk Stat-terrorist i Spanien«, Berlingske, den 11. januar 2020).

Og seneste eksempel er den såkaldte FE-sag, som offentligheden blev bekendt med den 24. august 2020, og hvor TET (Tilsynet med Efterretningstjenester) er kommet i besiddelse af materiale fra en eller flere whistleblowerere, som hidrørte fra efterretningstjenesten, hvori FE bliver bl.a. beskyldt for siden 2014 at have givet TET mangelfulde eller urigtige oplysninger om sin indhentning og videregivelse af oplysninger, ligesom whistleblowermaterialet ifølge TET indikerer, at FE før tilsynets oprettelse i 2014 har igangsat operationelle aktiviteter i strid med dansk lovgivning, herunder ved indhentning og videregivelse af en betydelig mængde oplysninger om danske statsborgere.

Det er forslagsstillernes opfattelse, at disse sager og andre er medvirkende til at skabe en tillidskløft mellem borgere og stat. Borgerne føler en usikkerhed og utryghed over for, hvad der foregår bag efterretningstjenesternes lukkede døre, og det efterlader et øget behov for effektiv kontrol. Samtidig ser vi, at afsløringerne får meget store arbejdsmæssige og personlige konsekvenser for den enkelte whistleblower.

Forslagsstillerne nærer ikke tvivl om, at de danske tjenester hører til dem, der retssikkerhedsmæssigt fungerer bedst, og forslaget skal derfor ikke opfattes som en mistillidsrklæring til tjenesterne. Efter forslagsstillernes opfattelse er der hårdt brug for effektive efterretningstjenester, hvilket i sagens natur kræver, at der er mange ting, der ikke kan lægges frem for offentligheden. Derfor bør det sikres, at de ansatte har et sted at gå hen, hvis de har mistanke om ting, som ikke er i overensstemmelse med regelgrundlaget for efterretningstjenesternes arbejde. Det er samtidig afgørende,

at denne instans er uafhængig, da det kan være en barriere at henvende sig til interne ordninger.

Der er derfor efter forslagsstillernes opfattelse behov for en ordning, der sikrer de ansatte i tjenesterne en større tryghed, hvis de mener, at der foregår uregelmæssigheder, som bør undersøges nærmere. Dermed får de ansatte en mulighed for at henvende sig, uden at kollegaer og overordnede får kendskab til det – og forholdet kan blive undersøgt, i stedet for at der skal lækkes oplysninger til medierne som en sidste udvej for at blive hørt.

Konkret foreslås det, at der etableres en whistleblowerordning, der giver ansatte i forsvarets og politiets efterretningstjenester mulighed for at henvende sig anonymt til det uafhængige Tilsynet med Efterretningstjenesterne, og at disse bemyndiges til at iværksætte en undersøgelse af sagen uanset dens karakter. Herved sikres en formel ordning, hvor en påstand om en ulovlighed kan blive undersøgt til gavn for de ansatte, der ikke risikerer at komme i klemme, og til gavn for offentligheden, der kan være sikker på, at eventuelle ulovlige forhold bliver undersøgt.

Den foreslåede ordning skal være en ekstern ordning, hvor indberetninger ikke sker til en enhed i de enkelte myndigheder, men til det uafhængige Tilsynet med Efterretningstjenesterne, og hvor der ikke er begrænsninger, i forhold til hvilke oplysninger eller sager der kan indberettes om. Der er således tale om et supplement til den whistleblowerordning, som Justitsministeriet indførte den 1. marts 2019, hvor det blev muligt for ansatte i anklagemyndigheden, kriminalforsorgen, politiet, PET og departementet at give indberetninger til de enkelte myndigheder via en it-løsning uden at afsløre sin identitet. For ansatte ved PET skal indberetning f.eks. ske til Juridisk Afdeling i PET. Det foreslås ligeledes, at det lovfæstes, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne årligt afholder mindst et møde med Kontroludvalget, hvor tilsynet orienterer om sit arbejde. Dette kan eventuelt ske forud for, at tilsynet afgiver sin årlige rapport om sit virke.

Et tilsyn med fuld adgang til at kontrollere hele efterretningstjenesternes virksomhed

Herudover ønsker forslagsstillerne, at det uafhængige tilsyn fremover får adgang til at kontrollere alle dele af tjenesternes arbejde. I dag kan det uafhængige tilsyn kun føre kontrol med tjenesternes behandling af personoplysninger m.v. Store dele af tjenesternes øvrige virksomhed, herunder operationer og agenter, er undtaget fra tilsynets kontrol. Det er problematisk, da der fra tid til anden popper sager om agenter op i pressen, som f.eks. sagen om Morten Storm, der netop er blevet tilkendt en erstatning for sit virke som dansk agent, Radio24syvs dækning af sagen om agenten Adel, der skulle have været hvervet af tjenesterne til at levere oplysninger om terroristen Basil Hassan, og senest Berlingskes dækning af sagen om agenten Ahmed Samsam, der sidder fængslet i Spanien for arbejde, han tilsyneladende

har udført for de danske tjenester («Agenten Morten Storm i dag: »Mit liv er uden værdi«, dr.dk, den 18. marts 2019, og »Radio24syv: PET og FE brugte illegal som spion i jagt på terrorist«, Berlingske, den 23. september 2019«). Sagerne efterlader tvivl i offentligheden om, hvorvidt tjenesterne har handlet i overensstemmelse med loven og god etik. Det er skadeligt for tilliden til tjenesterne, da disse sjældent kan kommentere på sådanne sager. Her ville det i demokratiets og tillidens navn efter forslagsstillernes opfattelse være

fornuftigt, at offentligheden kan hvile i, at der er et godt tilsyn, som kan tage sager op af egen drift. Derfor bør tilsynet udvides efter norsk forbillede, hvor tilsynet netop kan kontrollere alle dele af efterretningstjenestens arbejde («Statusrapport: Tilsynet med efterretningstjenesterne – fem år efter indførelsen af særligt kontrolorgan med efterretnings-tjenesterne, er der fortsat plads til retssikkerhedsmæssige forbedringer «, Justitia 2019, side 15).

Skriftlig fremsættelse

Karina Lorentzen Dehnhardt (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om etablering af en whistleblowerordning for ansatte i forsvarets og

politiets efterretningstjenester og bedre tilsyn med efterretningstjenesterne

(Beslutningsforslag nr. B 40)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.